

„Одложено потписивање Декларације о помирењу”, писало је јуче у новинама. Током образовања Цветковићеве владе доста се говорило о тој декларацији. У њеном тексту се, како наводе они који су је видели, више говори о будућности него о прошлости. Разлике у прошлости се превазилазе тако што се утврђује оно што је заједничко. А заједничко је пет начела на којима је образована влада: одбијање отцепљења Косова, економски развој, социјална правда, интеграција у ЕУ и борба против корупције и организованог криминала.

Декларацију о помирењу треба да потпишу ДС и СПС, а понуђена је и осталим странкама. Међутим, ни једна друга странка није показала жељу да им се придружи. Опозиционе странке су читаву замисао назвале јефтиним политичким маркетингом. Г17 плус је најавио да они „хоће да раде, а не да издају декларације”. Последњи рок који је помињан за потписивање био је 30. септембар, када је Тадић требало да се врати из Њујорка. Међутим, све је опет одложено на неодређено време.

Разумљив је губитак полета, и код актера, и код јавности, у вези са Декларацијом. ДС и СПС су ионако у истој влади. Ту сасвим лепо сарађују. Чему онда Декларација? Занимљив би могао бити само онај њен део који се односи на прошлост. Али, за тај део кажу да је минималан. Онда је и Декларација минимално интересантна.

Међутим, идеја о Декларацији заправо је добра. Овом друштву је потребно помирење, јер ми јесмо подељено друштво. Основна линија поделе креће из елите, а онда пролази кроз цело друштво, кроз готово сваку институцију, сваку кућу.

Један део наше елите сматра да је најсигурнији и најбржи начин уласка у ЕУ савесно испуњавање захтева наших западних пријатеља. Пошто ЕУ нема алтернативу, не можемо да бирамо хоћемо ли или нећемо да слушамо. А од нас се ионако не захтева ништа више него што се то својевремено тражило од других.

Други пак део елите мисли да је Србија у специфичној ситуацији. Ми имамо отворени спор са САД и неким земљама ЕУ око Косова. Због Косова су нас управо наши западни пријатељи и бомбардовали 1999. године. Отуда, не можемо аутоматски да пристајемо на сваки захтев који дође из Брисела или Вашингтона. Наши и њихови интереси очигледно нису исти. И ти интереси се не могу усклађивати само тако што ће једна страна увек да попусти. Ако Србију и даље буду уцењивали, мораће се потражити нека алтернатива ЕУ.

Ова два дела елите, „унионисти” и „суверенисти”, не размењују међутим само аргументе. Они размењују и оптужбе, па и увреде. Унионисти су углавном оптуживани да су издајници. Суверенисти се пак оптужују да су националисти и антиевропљани. И једни и други страхују да ће их они други уништити, уклонити из јавности, ликвидирати... И, тај страх, искрено речено, и није сасвим без основа.

Помирење ова два дела елите не значи да једни морају да прихвате становиште других. Помирење је јавни договор о коегзистенцији и толеранцији. То значи прихватање јавне обавезе да се, у односу на другу страну, избегавају крајња средства, као и крајње речи.

Пристојнији део наше јавности већ избегава да користи реч „издајник”. Али, квалификативи као што су „антиевропљанин”, „националиста”, „ултрадесничар”, па и „фашиста” и даље се нашироко употребљавају. То је лоше. Ако у Србији постоје издајници, то није оправдање да сваког унионисту частимо тим именом. Ако у Србији постоје ултрадесничари и фашисти, то није оправдање да сваког суверенисту оптужимо да је и он такав.

Такође, у декларацији о помирењу морао би да буде и део о обавезној институционалној толеранцији. Она би значила одустајање од коришћења формалних и неформалних утицаја како би се из медија и јавности протерали неистомишљеници. Елементарна пристojност налаже да се саслушају и другачија мишљења. Наши медији су, међутим, углавном излози једног становишта. Оно мало плурализма које још налазимо угрожено је стално новим захтевима за „реформисање” медија. Декларација о помирењу би морала да обухвати и обавезу уздржавања од такве врсте „реформи”.

Ако из овог угла посматрамо, Декларација коју најављују ДС и СПС је више него добродошла. Али, она би морала имати и нешто другачији садржај и нешто другачије актере. За садржај смо већ рекли да би се састојао из јасних правила толеранције и коегзистенције. Актери би, међутим, били не само владајуће и опозиционе странке, већ и велики медији. Србији је потребно помирење. Али, не само странака у власти. Сви који делују у јавности морају да се одрекну вербалног насиља и институционалних прогона. Ако се око тога успостави консензус, лакше ћемо пребродити искушења која нам се спремају. Ако то пак не учинимо, не само да ће нам се јавност свести на јалово пропагандно препуцавање једноумних медија него ћемо се наћи у ситуацији да ће прва већа економска или друштвена криза за многе из наше околине бити знак да са речи пређу и на дела. А онда, мало ће тога остати и од нас, и од Европе, и од српског националног интереса.

Политички аналитичар

Политика

[објављено: 02/10/2008]